

CARLES GASSULLA D'URSINO

POESIA FESTIVA

Edició i introducció VICENT JOSEP ESCARTÍ

BIBLIOTECA D'AUTORS VALENCIANS

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM

RESSENYA A CARLES GASSULLA D'URSINO, *POESIA FESTIVA*. A CURA DE VICENT J. ESCARTÍ, VALÈNCIA, INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, 2015, 224 pp. ISBN: 978-84-7822-679-5

REVIEW TO CARLES GASSULLA D'URSINO, *POESIA FESTIVA*. A CURA DE VICENT J. ESCARTÍ, VALÈNCIA, INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, 2015, 224 pp. ISBN: 978-84-7822-679-5

ADÉLA KOŤÁTKOVÁ
kotatkov@uji.es

Universitat Jaume I - Castelló

Massa autors valencians dels segles XVI, XVII i XVIII han quedat colgats entre lligalls d'arxius oblidats o solitàries biblioteques polsoses. Amb el pas dels anys, però, un investigador els acaba trobant, els rescata de l'oblit i ens els ofereix perquè els puguem tornar a admirar. Aquest és justament el cas del poeta i dramaturg de Morella Carles Gassulla d'Ursino (1674-1745). Personatge interessantíssim, la seua obra resulta de grat ajut per a entendre una època de conflicte com fou la Guerra de Successió. Partidari inicial de l'Àustria, més tard es va incorporar al bàndol contrari, aparentment amb la mateixa facilitat que alternava el català i el castellà en la seua escriptura.

L'autor morellà va escriure gran part de la seua obra en castellà. En aquest llibre, però, ens trobarem amb la part feta en la nostra llengua del manuscrit que, amb el títol *Pensil celeste de flores*, va arribar a les mans de Vicent Josep Escartí d'una manera un tant accidentada. El manuscrit es troba ara servat a l'Arxiu de l'Arxiprestal de Morella i és de difícil accés. Curiosament, una sèrie de fotocòpies de la part en català va passar de mossèn Manuel Milian Boix a Joan Fuster, qui la va entregar al professor Antoni Ferrando. Aquest, finalment, la va facilitar al professor Escartí. Tanmateix, no hi havia gaire informació disponible sobre l'autor o l'obra. El seu estudi es basa, per tant, sobretot en la recerca personal, encara que també és tributari de l'aportació d'altres investigadors, particularment de Manuel Ferrer Lluç (autor d'una tesi doctoral inèdita sobre el morellà), de Manuel Dolz i d'Enric Querol.

En el llibre es distingeixen tres parts. En la primera, l'editor, Vicent Josep Escartí, situa literàriament i històrica l'autor del manuscrit. Carles Gassulla provenia d'una família benestant: son pare era doctor en drets i regidor de la vila de Morella, sa mare d'origen noble, l'avi era notari. Per tant, tenia accés a una educació selecta. Escartí es dedica també a les seues idees polítiques. La hipòtesi és que Carles Gassulla era inicialment, a parer de l'autor, «partidari claríssim de l'Àustria» (p. 21), cosa que podem observar en la seua obra: «la defensa de la fe / se fianza en nuestro Carlos; Nadie dude que el Austria / fiel se apellida; ¡Viva Carlos Terzerol!». Més tard va canviar de bàndol, cosa que «no degué comportar-li cap problema» (p. 23). A més de la vida de Carles Gassulla, s'hi explica el contingut de tot el manuscrit i en quines situacions es feien servir els diferents textos i les dues llengües. A continuació, centra l'atenció en els textos escrits en català, tant en la poesia del manuscrit com en el teatre.

En la segona part, ens trobem amb 22 composicions editades en català que conté el manuscrit *Pensil celeste de flores*, d'un total de 210 «de caire religiós, festiu i celebratiu, i de diferents gèneres, sovint ben arrelats en la tradició local i barroca» (p. 34). L'editor del llibre ha actualitzat ortogràficament els textos per facilitar la lectura. Els interessats poden consultar també l'edició filològica dels mateixos textos en l'article del mateix Escartí: «Carles Gassulla d'Ursino (1674-1745) i el *Pensil celeste de flores*. A propòsit d'un autor quasi desconegut» (*eHumanista/IVTTRA*, 3, 2013, pp. 143-229). Quant als gèneres literaris que inclou la part del manuscrit en català, hi trobem sobretot villancets de Nadal, diàlegs seriojocosos «que tenen un clar vessant teatral» (p. 54) i també una lloa. En les parts en castellà del manuscrit també apareixen els gojos i moltes més lloes de temàtica civil o religiosa. A més a més, els villancets en castellà també eren nombrosos i no només se centraven en les celebracions nadalenques, sinó en altres festes religioses.

En la tercera part, l'apèndix, s'inclouen tres textos en castellà: la lloa sobre *La conquesta de Morella*, la dedicatòria del *Pensil celeste de flores* i el pròleg al lector del mateix manuscrit. Els tres estan també modernitzats ortogràficament com la part de la poesia festiva en català

L'obra tanca amb un glossari, en el qual els lectors poden consultar el lèxic emprat per Gassulla que podria resultar problemàtic i, per tant, dificultar la comprensió de la poesia. Sol tractar-se de mots

marcadament locals, per als quals Escartí ens facilita tant l'explicació com la font d'on provenen.

A través de l'obra de Gassulla, podem entrellucar la situació de la nostra llengua, el català, en aquell moment de transformació històrica. Podria semblar que, segons per a quins àmbits, l'autor triava una o l'altra llengua, però no era així. El que sí que anava vinculat a la tria de la llengua era l'estil. En castellà optava per un to més aviat afectat i pretensions. En canvi, en català, intenta acostar-se més al poble, fa que els textos tinguen referències populars. També hi trobem versos que pretenen ser (sense gaire èxit, val a dir) en altres llengües, com ara francès, italià, llatí, una simulació de l'accent dels negres (tant en valencià com en castellà). Tot aquest desplegament de recursos tenia com a finalitat exhibir els seus presumptes coneixements. En qualsevol cas, queda ben palès que les circumstàncies d'aquella època van condicionar les seues tries. No hem d'oblidar que Carles Gassulla d'Ursino va viure l'aprovació i l'aplicació del Decret de Nova Planta (1707).

Així doncs, tenim a les mans un llibre que intenta traure de l'oblit un autor que va escriure també en la nostra llengua, en una època en la qual canviava la posició i la relació entre el català i el castellà. El llibre, pensat per a la seua màxima divulgació, està redactat perquè siga clar, concís i enriquidor per al lector. L'edició, amb la modernització de l'ortografia de la poesia, fa que siga accessible per a tots els lectors. A més a més, amb la informació de la primera part, la introducció a la vida i l'obra de l'autor, però també a l'època en la qual vivia, podem entendre millor el significat dels seus versos. Sens dubte, cal remarcar la capacitat de síntesi de l'editor per a la difusió entre el públic general. D'altra banda, també inclou abundant i valuosa informació per als investigadors especialitzats, els quals s'hi podrien inspirar per a futures recerques relacionades amb aquest autor morellà, Carles Gassulla d'Ursino.